

ÜNVE ÂYANINDAN CANIKLİ GENÇ MUSTAFA AĞA'NIN SİYASİ VE İKTİSADİ FAALİYETLERİ

Abdullah Bay¹

Osmanlı yakınçağ tarihinin en önemli olaylarından birisini, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda ayanlığın kuvvet kazanışı ve yükselişi oluşturur. Bu öneminden dolayıdır ki, mevcut inceleme eserlerinin bir kısmını ayanlık hakkındaki araştırmalara ayıranlar vardır. Bugüne kadar birçok araştırma yapılmasına rağmen, ayanlar hakkında aydınlatılamayan ve bilimsel olarak tartışılan daha birçok konu bulunmaktadır.² Gerçekten de, ayanlık konusunun aydınlatılması demek, iki yüz yıllık Osmanlı Tarihini daha derinlemesine incelemek ve konunun açıklığı kavuşturulması demektir. İmparatorluğun gerek Anadolu ve gerekse Rumeli kesiminde ortaya çıkan ve zamanla taşra yöneticilerinin en önemli yetkilerini ele geçiren ayanlar hakkında, birçok araştırmalar yapılmış, genellikle de kaynakların bolluğu sebebiyle Batı Anadolu'da ve Rumeli'de bu araştırmalar yoğunlaştırılmıştır.³ Karadeniz ayanlarının daha çok siyasi faaliyetleri üzerinde durulmuş, ekonomik faaliyetleri ise ihmal edilmiştir.⁴ Halbuki genelle-

¹ Abdullah Bay, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

² Örn. Mithat Kemal, *Ayanlar Devrinde Bolu*, Bolu, 1334; Süleyman Duygu, *Yozgat Tarihi ve Çapanoğulları*, Yozgat, 1953.

³ Bölgesel olan bu araştırmaların başlıcaları şunlardır: İ. H. Uzunçarşılı, *Meşhur Rumeli Ayanlarından Tirsinikli İsmail ve Yıllıkoğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*, İstanbul 1942; Suraiya Faroqhi, "Zeytin Diyarında Güç ve Servet: Edremit Ayanından Müridzade Hacı Mehmet Ağa'nın Siyasi ve Ekonomik Faaliyetleri" Ed. Çağlar Keyder, Faruk Tabak, *Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım*, İstanbul 1998, s.82-100; Yuzo Nagata, *Tarihte Ayanlar- Karaosmanoğulları Üzerinde Bir İnceleme*, Ankara 1997; Münir Aktepe, "Manisa Ayanlarından Karaosmanoğlu Mustafa Ağa ve Üç Vakfiyesi Hakkında Bir Araştırma", *Vakıflar Dergisi*, Sayı 9, Ankara, 1971; Cemal Gökçe, "Edirne Ayanı Dağdevirenoğlu Mehmet Ağa", *Tarih Dergisi*, Sayı 22, İstanbul 1969.

⁴ Sadece Köprü ve Havza ayanının ekonomik faaliyetleri incelenmiştir. Bu incelemelerin yapılmamasının bir sebebi de bu bölgelere ait bol kaynakların elde edilememesi olabilir. Siyasi incelemelerin başlıcaları ise, Münir Aktepe, "Tuzcuoğulları

meler yapabilmek için ayanlık kurumunun imparatorluğun farklı bölgelerindeki durumu konusunda incelemeler yapılması şarttır. Daha birçok bölgesel araştırmaların çoğalmasa sağlıklı değerlendirmeler yapmamıza yardımcı olacaktır.

Ayanlık üzerinde yapılan araştırmalarda, başlıca inceleme noktasını, bunların nasıl ve hangi sebeplere dayalı olarak ortaya çıktığı sorusu oluşturur. Merkeziyetçi bir yönetim sistemine sahip imparatorluk idare tarzında, nasıl olup da önce idari, sonra da askeri ve mali yetkileri ellerinde toplamışlardı? Son zamanlarda yapılan araştırmalarla, bu durum iki ana sebebe dayandırılmıştır. Her iki sebebin asıl neden olduğunu düşünen tarihçiler bulunmaktadır. Bir grup araştırmacı, dünyada meydana gelen gelişmeler sonucu kurulan büyük çiftliklerin asıl sebep olduğunu belirtirken, diğer bir grup, İltizam ve Malikane sisteminin daha etkili olduğunu öne sürmektedirler. Konuyu iki sebebi birleştirerek izah eden tarihçiler de vardır.⁵ Günlük hayatta Osmanlı ayanının siyasi ve ekonomik güçlerini birbirinden ayırmak elbette mümkün değildir.

Bu çalışma, XVI. yüzyılda başlayıp XIX. yüzyıla kadar devam eden ayanlık sisteminin zenginlik kaynaklarını ve nüfuz alanlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırmadır. Tarihimiz için genel ve sağlıklı sonuçların elde edilebilmesi muhakkak ki uzun yılları gerektiren ve mümkün olduğu kadar çok belgeye dayanan araştırmaların tamamlanmasına bağlıdır.

Bütün bu değerlendirmelere bağlı olarak, şunu net bir şekilde söyleyebiliriz ki; Doğu Karadeniz bölgesi ayanları hakkında çok az sayıda ciddi çalışma yapılmıştır. Önemli siyasi faaliyetlerde bulunmuş olan ayan zümreleri özellikle tercih edilmiş, genellikle de siyasi faaliyetleri araştırılmıştır. Biz bu araştırmamızda, Ünye ayanının hem siyasi, hem de ekonomik faaliyetleri üzerinde duracağız.

Canikli Genç Mustafa Ağa ve Ünye

Genç Mustafa Ağa'nın ortaya çıkışı ve ilk siyasi faaliyetleri hakkında elimizde yeterince belge bulunmadığından çok fazla şey söyleyecek durumda değiliz. Hakkındaki kayıtlar, siyasi faaliyetlerinin yoğunlaşma-

İsyanı", *Tarih Dergisi*, Sayı 5-6, İstanbul 1953; Özcan Mert, *XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Çapanoğulları*, Ankara 1980; Rıza Karagöz, *Canikli Ali Paşa*, Ankara 2003; Feridun Emecen, "Doğu Karadeniz'de Ayanlık: Tirebolulu Kethüdazade Mehmet Emin Ağa", *Bellekten*, LXV/13, 2003, s.193-207.

⁵ Y. Nagata'nın yaptığı çalışmada, bu iki sebebin birleştirildiği tespit edilmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. Yuzo Nagata, *Tarihte Ayanlar (Karaosmanoğulları üzerine bir inceleme)*, Ankara 1997, s.2-9.

sıyla artmaya başlamıştır. Kullanılan isim ve şöhretinden de net bir anlam çıkarmak çok da güvenilir görünmemektedir. “Genç” lakabı geçmiş yüzyıllarda ve olayın geçtiği zamanda genellikle, yeniçeri, tımarlı sipahi ve levendler arasında kullanılıyordu. Mustafa Ağa'nın siyasi faaliyetleri değerlendirildiğinde, kendisinin levend, sipahi ya da yeniçeri sınıfına mensup bir kişi olduğu tahmininde bulunabiliriz.⁶

Canikli Genç Mustafa Ağa'nın faaliyetlerini yürüttüğü bölge Canik ve havalisi ile, özellikle Ünye ve çevresiydi. Canik ve Ünye çevresinde XVI. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar yetiştirilen ürün açısından çok fazla bir değişiklik olmamıştır. En fazla buğday, arpa, mısır, pirinç ve fasulye ekimi yapılıyordu.⁷ Devletin en fazla üzerinde durduğu ve özel alaka gösterdiği, donanma için birinci derecede ehemmiyetli olan keten-kenevir tarımıydı. Canik ve çevresinde tütün tarımı özellikle XIX. yüzyılda yaygınlaşmış ve halkın da en önemli geçim kaynağı olmuştur.⁸ Aynı zamanda, erken devirlerden itibaren kalesi, pazarı ve limanı olmakla beraber, önemli bir ticaret merkezi durumundaydı.⁹

Canikli Genç Ağa'nın tereke defterindeki değerlere bakılarak, yörenin ekonomik yönelimlerinin fazla değişmediği sonucuna varılabilir. 1820'lerden başlayarak ticaret hayatındaki hareketlenme, bütün Karadeniz liman kentlerini olumlu etkilediği gibi, Ünye'yi de olumlu etkilemiş, bu da halkın bir miktar olsun refah seviyesini yükseltmesine neden olmuştur.

Yukarıda anlattığımız çevre içinde, Osmanlı belgeleri diliyle Genç Ağa, birçok siyasi faaliyetlerde bulunmuştur. Kendisi hakkındaki kayda değer ilk kayıtlar 1207/1792 yılında başlamaktadır. Bu yıllar Caniklizade ailesinin Orta ve Doğu Karadeniz'de sağlam nüfuz tesis ettiği ve hakimiyetini genişlettiği devrelerdir. Canikli Ali Paşa'nın karışık siyasi hayatı-

⁶ Canikli Genç Mustafa Ağa'nın arkadaşları olan Engizli Ali ve Ökse kazası sakinlerinden Hacı Kara Mustafa Ağa “bölükbaşı makulesindedir...” Bu durum Genç Ağa'nın da aynı zümreden olduğunu kuvvetlendirmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. BOA, Cevdet Maliye, nr.17101.

⁷ XVI. ve XIX. yüzyıllarda bölgede yetiştirilen tarım ürünlerini kıyaslamak ve tütün üretiminin yavaş yavaş arttığını görmek amacıyla bkz. M. Emin Yolalıcı, *XIX. yüzyılda Canik (Samsun) Sancağının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara 1998, s.79-81; Mehmet Öz, *XV. ve XVI. yüzyıllarda Canik Sancağı*, Ankara 1999, s.89-96; Donanmanın kendire olan ihtiyacı ve Ünye'den sağlanan keten ve kendir hakkında bkz. Mehmet Öz, a.g.e., s.96-98.

⁸ Tütün yetiştiriciliğinin yörede, XIX. yüzyılda arttığı görülmektedir. Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. M. Emin Yolalıcı, a.g.e., s.80-81.

⁹ Mehmet Öz, a.g.e., s.61.

nın ardından ölmesinden sonra, büyük oğlu Kapıcıbaşı Battal Hüseyin Bey, 1 Temmuz 1785 tarihinde, vezirlikle Erzurum valiliği ve Şark seraskerliğine,¹⁰ 1 Temmuz 1786'da Trabzon valiliğine atandı.¹¹ Çeşitli hizmetleri gördükten sonra, Ekim 1790 yılında emir üzerine Rusya'da bulunan Anapa'ya bir miktar askerle yardıma gönderildi.¹² Anapa'ya geç gelmesi, buraya geldiğinde menfi hareketlerde bulunması ve Kafkasyalıların başlattığı Kabartay hareketine zamanında destek vermemesi gibi davranışlardan dolayı, devlet tarafından asi muamelesi gördü.¹³ Kendisinin Canik'te bulunan mallarının müsaderesi için 1207/1792 yılında Mehmet Ağa Canik Sancağı ve civarına gönderildi.¹⁴ İşte bu durumda, Genç Mustafa Ağa, Kara Mustafa ve Engizli Ali, Battal Hüseyin Paşa'nın Canik'deki yakın adamları olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet, Battal Hüseyin Paşa'nın Rusya'ya firarından önce, sandıklar dolusu altın ve mücevheratı, yukarıda sözü edilen yakın adamlarına emanet ettiğine inanmakta ve onlardan mallarının müsaderesinde yardımcı olmalarını istemektedir. Genç Mustafa Ağa hiçbir yardımda bulunmayarak devletin gazezini üzerine çekmiştir.¹⁵ Genç Ağa ile Battal Hüseyin Paşa arasında mevcut olan bu yakın dostluk, kendisinin asıl yükseliş ve ayan oluş sebebini de açıkça ortaya koymaktadır. Aynı yıldaki diğer bir belgede kendisinden "*Ünye Ayanı Genç Ağa...*" olarak bahsedilmektedir.¹⁶

Canikli Ali Paşa'nın vefatı, hemen ardından Battal Hüseyin Paşa'nın asi ilan edilmesi ve oğlu Hayrettin Paşa'nın öldürülerek Canikli ailesinin bertaraf edilmesi çalışmaları yapılırken Genç Ağa Canik'te etkinliğini

¹⁰ Rıza Karagöz, *Canikli Ali Paşa*, Ankara 2003, s.146.

¹¹ Canikli Hacı Ali Paşa ve ailesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c.VII, İstanbul 1993, s.152, Özcan Mert, "Canikli Ali Paşa Ailesi".

¹² Ahmet Cevdet, *Tarih V*, İstanbul 1309, s.144-145.

¹³ Ahmet Cevdet, *Tarih V*, İstanbul 1309, s.144-145; Belgelerden de Battal Hüseyin Paşa'nın bu sıralarda vefat eden Hayrettin adında bir oğlu olduğu anlaşılmaktadır: "...Paşay-ı muma ileyhin ve oğlu Hayrettin Paşanın malları canib-i miriden zabt...", BOA, Cevdet Maliye, nr.27716.

¹⁴ Battal Paşa hakkında yapılan muhalefat kayıtlarına dikkat edildiğinde, Rusya'ya gitmeden önce sanki firarı önceden planladığı, buna binaen mallarını dağıttığı izlenimi çıkarılabilir. BOA, Cevdet Maliye, nr.27716.

¹⁵ Muhalefatın müsaderesinde Canik muhassılı Osman Ağa'nın çok büyük yardımları görülmüştür. Genç Ağa'nın buna karşılık başına gelenler, siyasi tutumun ayanlar için ne kadar önemli olduğunu gösterir. BOA, Cevdet Maliye, nr.27716; BOA, Cevdet Maliye, nr.17101.

¹⁶ BOA, Cevdet Maliye, nr.17101; Diğer bir belgede şöyle anlatılmaktadır: "...Ünye kasabası sakinlerinden Genç Ağa şekaveti hesabıyla liva-i mezburu kabza-i tasarrufuna alıp...", BOA, Cevdet Maliye, nr.27716.

artırmıştır. Bölgeye gönderilen müsadere memuru Mehmet Bey takririnde, Genç Ağa'nın mütegalibeden olduğu ve "...Canik Sancağı kazalarına atale-i dest-i tagallüb üzere olmakla taraf-ı devlet-i aliyyeden varid olan mübaşerete itibar ve evamir-i aliyyeye itaat etmeyip ihtilal-i belde ve tatil-i umur-u mühimmeye..." sebep olduğu bildirilerek, Canik kazalarında gücünün sınırlandırılması için Çarşamba kazasında oturan Hazine-daroğlu'na devlet tarafından "istimalet ve ruhsat" verilmesini tavsiye etmektedir.¹⁷ Buna ilave olarak "...tedib ve tertib-i cezay-ı layıkıyla tahliye-i bilad buyurulması irade..." olunması istenmektedir.¹⁸

Bütün bu tedbirlerin alınmasından sonra, mallarının müsaderesine de karar verilmiş, ancak büyük ihtimalle yeniden isyan edeceği düşünülerek ve müsadere edilecek mallarının azlığından dolayı bu düşünceden vazgeçilmiştir.¹⁹ Devlet 1212/1797'de Trabzon çevresinde ayaklanan Ordu Ayanı Şeyhoğlu Abdullah ve Gedik Alioğlu gibi derebeylerine karşı isyanı bastırmak üzere Ünye Ayanı Genç Mustafa Ağayı da görevlendirmiş, isyan esnasında yaptığı yararlı hizmetlerden dolayı da kendisine kapucubaşılık rütbesi verilmiştir.²⁰

Battal Hüseyin Paşa 1799 yılında affedilerek vezirliğinin iadesi ile yeniden Trabzon valiliğine tayin olundu.²¹ Canikli Genç Mustafa Ağa'ya

¹⁷ BOA, Cevdet Maliye, nr.17101; Belgede "...Çarşamba kazasında sakin Hazinedaroğlu demekle arif kimesneye taraf-ı devlet-i aliyyeden istimalet ve ruhsat verilir ise merkum Genç Ağa ve avanesinin eshel-i vecihle gailisini bertaraf edeceği bedihi olub..." denilmektedir. 1208/1793 tarihli bir belgede Canik Muhassılı Kapucubaşı Süleyman Ağa görülmektedir. BOA, Cevdet Maliye, nr.13161.

¹⁸ BOA, Cevdet Maliye, nr.27716.

¹⁹ BOA, Cevdet Maliye, nr.13161: "...Hakkında ferman-ı kaza cereyan eden Genç ağa demekle arif kimesnenin fima ba'd kendi arzıyla mukayyed olmak ve taraf-ı devlet aliyyeden memur olduğu hizmette tekasül etmemek şartıyla... cerayim-i sabıkası affolunmuşken... sadır olan emr-i şerif mucibince merkumun eşyası tahrir olunmak lazım gelse yine havfa tebaiyyet ile ihtilali mucib olacağı aşikar..." denilmektedir. Yine belgenin başka bir cümlesinde "...Ünyeli Genç Mustafa'nın cerayim-i sabıkası bazı şurut ve kuyut ve derciyle bundan akdem afv buyurulmuş olduğundan..." kaydı vardır.

²⁰ BOA, Hatt-ı Hümayun, nr.2753-A Kendisinin hizmetlerinden övgüyle bahsedilmektedir: "...Genç Ağa serkeşandan iken sonradan aklını başına düşürüp taib ve mustağfir devlet-i aliyye bendeliğini iltizam etmiş olmağla bir müddetdenberi oltaraflarda dair vaki olan devlet-i aliye hidematında bedel-i mukadderat ve ibraz-ı lazime-i sıdk-ı istikamet üzere olup hususan bu defa ikisi dahi asakir-i vafire ile gelip..." Belgenin devamında Ünye ve çevresinin "ashab-ı nüfuzundan..." olduğu belirtilmektedir.

²¹ BOA, Cevdet Dahiliye, nr.4956; Ahmet Cevdet, *Tarih VII*, İstanbul 1309, s.96; Özcan Mert, *Canikli Hacı Ali Paşa Ailesi*, a.g.e., s.152-153.

da “...ber muktezay-ı irade asitane-i aliyeme gelip hizmetinde bulunması...” emredildi. Kendisi bu emri yerine getirmeyerek asker toplamış ve Amasya yakınlarında bulunan Dergah-ı mualla kapucubaşlarından Mahmut Tayyar Bey’in üzerine yürümek istemiş, ancak etrafındaki askerlerin dağılmasıyla, bir süre sonra ele geçirilerek idam edilmiştir. Neden isyan ettiği konusunda net bir bilgi çıkarmak mümkün değildir. Ancak sık sık isyan etmesi dolayısıyla devletin bu sorunu kesin olarak ortadan kaldırmak istemesi idamına yol açmış gözükmektedir.²² Genç Ağa Canik muhassıllığı yaparken, Battal Hüseyin Paşa’nın affedilerek yeniden Trabzon valisi olması, oğlu Mahmut Tayyar Bey’e de Canik muhassıllığının verilmesi isyanın asıl kıvılcımını oluşturmuş, Ünye ayanı bunu kabul etmeyerek isyan etmiştir.²³ Bütün bunlar, uzun süre Canik muhassıllığı ve Ünye Ayanlığı görevlerinde bulunarak bölgede etkili olan Genç Ağa’nın siyasi hayatı hakkında bilgiler vermektedir.

TEREKENİN İNCELENMESİ

TABLE I: Terekenin çeşitli gruplar itibariyle dağılımı

GRUPLAR	Ünye	Akçay- Terme	Zile	Çarşamba	Erbaa
	Krş.	Krş.	Krş.	Krş.	Krş.
NAKİT	48893	-	-	-	-
G. MENKUL	5404	6130	-	800	-
EV EŞYASI	6078	-	720	-	-
HAYVANLAR	-	7862	-	-	-
ÜRÜNLER	14430	-	-	-	-
SİLAHLAR	10995	-	1805	-	50
ALACAKLAR	16173	-	-	-	-
KÖLELER	2900	-	-	-	-
TOPLAM	104873	13992	2525	800	50

²² BOA, Cevdet Dahiliye, nr.4956. Belgede bu durumu destekleyen bilgiler vardır: “...şaki-i mezkur on seneden beru ol tarafta ne derece taayyün ve tagallüb ile etmediği kazahat olmadığından merkurumun cezay-ı sezası tertip için...” Diğer belgelerden de kesin olarak 1214/1799 tarihinde idam edildiği anlaşılmaktadır. Muhallefat Defteri de aynı senede hazırlanmıştır. BOA, D. BŞM. MHF, nr.13077 BOA, MAD, nr.9755, s.406.

²³ BOA, D. BŞM. MHF, nr.13077. Başka eserlerde de, Mahmut Tayyar Bey’e, Canik ve Amasya muhassıllığının bu sıralarda verildiği anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında daha geniş bilgi için bkz. Rıza Karagöz, a.g.e., s.150.

Genç Ağa'nın her türlü mal, eşya ve nukudunun Tablo:I'de çeşitli gruplar altında sınıflaması yapılmıştır. Eşyaların oranları ve kazalara dağılımı ile toplam miktarları bu tabloda görülebilir.²⁴

Kazalar kıyaslandığında Ünye kazasındaki mal varlığının daha yüksek olduğu görülür. Tablodan ve belgelerden ayanın esas ikamet yeri-nin Ünye olduğu anlaşılmaktadır. Akçay-Terme ve Çarşamba'daki tarla ve gayr-i menkulleri gelir getirici ve servet artırıcı faaliyetleridir. Genç Ağa'nın alacakları Ünye'deki ticari faaliyetleri ile ilgili olup, Çarşamba ve Terme'de böyle bir durum yoktur. Alacaklarına rağmen, hiçbir kimseye borcu yoktur. Muhallefat kayıtlarına bakarak Genç Ağa'nın tüccar-ayan olduğunu söyleyebiliriz. Bunu gemilerinin çokluğu daha iyi göstermektedir. Gemilere Ünye'de değer biçilemediğinden, İstanbul'a gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Biz gemi listesinin ayrı bir tabloda verilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Canikli Genç Mustafa Ağa'nın verdiği borçlar

Genç Ağa'nın zenginlik kaynaklarını tespit etmek ve çeşitli toplumsal ilişkileri gözler önüne sermek amacıyla, muhallefat defterinin borçlarla ilgili bölümünü incelememiz gerekir.²⁵ Ayanımızın bütün alacakları 16, 173 kuruş tutmakta ve toplam muhallefat miktarı içinde % 12 gibi bir payı oluşturmaktadır. Genç Ağa'nın listedeki alacaklarının bir kısmının ticaretle, diğer bir kısmının ise tarımla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen Genç Ağa, gayrimüslim tüccarlara ticari karlarına ortak olmak için borç para vermiş, ancak kendisinin öldürülmesi üzerine bu paralar muhallefat kaydında elde edilmiştir. Ünye ayanının, ismi geçen bu ayanlarla ortak olduğu gemileri bulunmaktadır. İkinci bir ihtimalde, zımmilerin yaptıkları ticari kar sonucu Genç Ağa'nın hissesine düşen ortaklık payı olduğudur. Zımmilerin elindeki paralar, daha büyük miktarlardadır.

Ayanımızın 16,173 kuruş tutarındaki alacaklarının 1,293 kuruşu, diğer bir deyimle % 8'i gayrimüslimlerde-dir. Alacaklar içinde 3300 ve 2500 kuruş gibi tek kalem halinde ve tek kişiden alacaklar vardır. Karşımıza Çürüksuoğlu David, Kurdoğlu, Harelmioğlu, Subulluoğlu ve Kultuşluoğlu şeklinde çıkan bu gayrimüslimler, uluslararası ticaretle

²⁴ BOA, D. BŞM. MHF, nr.13077. Ayanın muhallefat incelemelerinde, kendinin öldürülmesinden sonra tutulan kayıtları esas alınmıştır. Tereke ve muhallefat kayıtlarının sosyal tarih ve fiyat tarihi açısından önemi için bkz. Yavuz Cezar, "Bir Ayanın Muhallefatı: Havza ve Köprü kazaları Ayanı Kör İsmail oğlu Hüseyin" *Belleten* XLI/161, 1977, s.41-78.

²⁵ Burada incelenen belge için bkz. BOA, D. BŞM. MHF, nr.13077.

uğraşan esnaflardandır. Ayanın doğrudan ticari hayata girmediği, fakat tüccar ve esnafa kredi sağladığı ve sınırlı ortaklıklarla ticaretten pay almaya çalıştığı açıktır.

Diğer geriye kalan paralar, tarımsal faaliyetler sonucu elde edilen malın satışından kaynaklanan değerlerdir. Genç Ağa elde ettiği mahsulü değerlendirmek üzere direkt veya buğday gibi mahsulü fırıncı esnafına satarak gelir elde etmiştir. Bu kısım gayrimüslimlerde çok büyük paralar bulunmamasından, tarım alanından çok, ticarete ağırlık verdiği kolaylıkla anlaşılır. Ünye Ayanı Genç Ağa'nın en büyük alacağı 4000 kuruş ile Engizli Ali'dedir. Bu kişi, belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Genç Ağa ile ayaklanmış, daha sonra yakalanarak idam edilmiştir. Para, ayaklanma sırasında Ünye ayanı tarafından kendisine verilmiş veyahut Engizli Ali mühim ayan ve eşraftan zengin bir kişidir. Müslüman halktan alacağı bulunmaktadır. Ancak, bu alacakların tek kalem veya toplu değerleri, zimmilerden alacağına yanaşamaz.

Geriye kalan alacak kalemlerinin doğrudan vergilerle ilgili olduğu açıkça belli olmaktadır. Bunlar doğrudan doğruya vergi mükellefinden alacağı şeklindedir. Canik ve çevresinde 1213 yılı cizye malından on bir bin kuruş alacağı kalmıştır. 1224 ve 1226 tarihli iki belgede 22350 kuruş olduğu anlaşılmaktadır. Ünye ayanı Genç Ağa, ticaretten sonra, her ayan-da olduğu gibi iltizam işine ilgi göstermiş ve bu alana yatırım yapmıştır.²⁶

Pek mümkün olmamasına rağmen, Genç Ağa'nın borçlarıyla ilgili herhangi bir kayıt yoktur. En azından ısmarladığı, ancak bedelini henüz ödemediği malların olması gerekir. Bu ancak müsadere sırasında alacaklı olan kişilerin, korkularından alacaklarını talep edemediği fikriyle izah edilebilir.²⁷

Evler ve Diğer Binalar

Gayr-i menkulleri toplam terekenin % 9'unu oluşturmaktadır. Bunun %'3 ü Ünye'de, % 1'i Çarşamba'da ve % 5'i Akçay-Terme'de bulunmaktadır. Gayr-i menkulleri şunlardır:

²⁶ BOA, MAD, nr.9755; BOA, Cevdet Maliye, nr.11841.

²⁷ Bu durum diğer ayanlarda da görülmektedir. Suraiya Faroqhi'nin incelediği Batı Anadolu ayanlarından Edremit Ayanı Mürizade Hacı Mehmet Ağa'nın da hiçbir borç kaydı tespit edilememiştir. Bu durum için en mantıklı yol müsadere sisteminin işleyişi olmalıdır. S. Faroqhi, a.g.e., s.82-89.

CİNSİ	DEĞERİ	YERİ
Kalası (Konak)	2000	Akraz (Varacık)
Konak	1000	Ünye
Hane (Ev)	500	Ünye
Ahşab hane	800	Nefs-i Çarşamba
Ahur	100	Akçay
Çiftlik	6000	Akçay
Mağaza	2900	Ünye
Tarla	48	Akraz
Tarla	72	Akraz
Tarla	48	Akraz
Tarla	60	Akraz
Tarla	96	Akraz
Mısırlık	100	Akraz
Tarla	120	Ünye
Tarla	240	Ünye
Arazi	250	Ünye
Arazi	60	Ünye
Asiyab (2 adet)	100	Ünye
Bağçe (üzüm)	50	Ünye
Mısırlık	45	Ünye
Bağçe	100	Ünye
Bağçe	100	Ünye
Bağçe	15	Ünye
Tarla	30	Akçay
Tarla	30	Akçay
Tarla	15	Akçay

Genç Ağa'nın yerleşim yerleri olarak kullanılan evleri Ünye'de bulunuyordu. Akraz adındaki yerde "müceddeden inşa eylediği" kalesinde çok miktarda özel eşya ve cephe ele geçirilmiştir. Bu kaleyi, savunmaya elverişli yarı kale tarzında inşa edilmiş bir konak ya da tamamen bir kale olarak anlamak gerekir. Fakat birinci durum daha ağır basmaktadır. Akraz'a yakın Varacık adındaki yerde bir de konağı vardır. Ünye'de yedi oda, bir ahır ve bir anbarı olan bir konağı yine bir hanesi bulunmasından asıl oturduğu ve ticari ve tarım faaliyetlerini idare ettiği ye-

rin burası olduğu anlaşılmaktadır. Ünye'de 500 kuruş değerindeki bir hanesini yaptırdığı çeşmeye vakf etmiştir. Yine Ünye'de ticari amaçlı kullandığı sekiz gözlü bir mağazası vardır.

Akçay'da ise tarımsal yatırımlar yaptığı anlaşılmaktadır. Burada 6000 kuruş değerinde bir çiftliği ve içinde muhtemelen çalışanların barınak olarak kullandıkları küçük bir damı vardır. Bu çiftlikte önemli miktarda mahsulde ele geçirilmiştir. Ünye'de, ayan ailesi ile maiyetinin ikametgahı olan bu yapılarının yanı sıra kira getiren emlaka da sahipti. Çarşamba'da 800 kuruş değerinde yetmiş sekiz odalı ahşaptan bir hane sahibidir. Oda sayısı ve Çarşamba merkezinde olmasından buranın bir han olarak kullanıldığını tahmin edebiliriz. Bu hanenin senelik icarı 150 kuruş tutmaktadır.

Ünye kazası ayanı Genç Ağa'nın bahçe ve tarlalarının geri kalanı Akraz ve Ünye kazasında yer alır. Kayıtlar incelendiğinde, buradaki tarlaların çoğunun satın alındığı ve küçük ve dağınık parçalardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Akçay'da bulunan çiftliği gibi toplu bir toprak parçası olmadığından çok değerli değildir. Buradaki bahçeleri Resulbeşeoğlu, Cingözoğlu, Şahbazoğlu, Tokathoğlu ve Kurdoğlu gibi kişilerden almıştır. Bunlardan bir kısmının isim benzerliğinden, gemilerle ortak ticari faaliyetlerde bulunduğu zimmiler olması muhtemeldir. Bazı tarlaların ise "hisse-i mahtuuna" ortak olmuştur.

Genç Ağa'nın sahibi olduğu tarlaların çoğunu satın almasını nasıl açıklayabiliriz. Bu tarlalar ve çiftlikler teknik olarak mülk değil, devlete ait topraklardı ve varislere de aktarılabilen bir kira sözleşmesiyle Ünye ayanının tasarrufuna verilmiş olmalıydı. Ancak 1858 Arazi kanunnamesiyle, özel mülk usulü başlamadan önce de, tapu arazileri mülkleşmeye başlamıştı.²⁸

Hayvanlar ve Tarımsal Ürünler

Hayvanlar grubu toplam muhallefatın % 6'sını, tarım ürünleri ise % 11'ini oluşturur. Hayvanların tamamı Akçay-Terme'deki çiftliğinde bulunurken, ürünlerin tamamı Ünye'de bulunmaktadır. Genç Ağa'nın Akçay-Terme listesindeki hayvanları incelendiğinde, bunların bir kısmının başkalarında bulunduğu görülür: 9 adet bir yaşında tay ve 1 aygır ortakçaların hizmetindedir. Ayanın firarı esnasında, büyük ihtimalle herhangi bir çiftliğinde kethüda olan ve onunla beraber ayaklanan Kara Salih

²⁸ Bu durum ile ilgili daha geniş bilgi için bkz; Ed. Çağlar Keyder, Faruk Tabak, a.g.e., s.94-95; S. Faroqi, 1822-1823 yıllarına ait Edremit ayanı Müridoğlu'nun tereke defterinde de, arazilerde mülkleşmenin başlamış olduğunu tespit etmiştir. Genç Ağa da 1800'lü yıllarda toprağını bir mülk arazi gibi tasarruf etmiştir.

durumdan istifade ederek 1500 ağnamını gasbetmiş, fakat müsadere esnasında Mahmut Tayyar Bey kendisini ele geçirerek ayanın mallarını geri almış, Kara Salih'i de asmıştır. Akçay-Terme'de bulunan hayvanlarının çoğunluğunu camus, kara sığır ineği, ester, at ve ağnam oluşturmaktadır. Atların ve esterlerin diğerlerinden çok daha kıymetli olduğu hemen dikkati çekmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla, Genç Ağa burada kaliteli ve değerli atlar beslemektedir.

Tarım ürünleri grubunda pirinç, mısır, hınta, fasulye ve milh-i aziz (?)²⁹ gibi kalemler yer alır. Bunlar müsadere esnasında, ayanın elinde olanı göstermektedir. Yani bir kısmı onun "mutfak mevcudu" bir kısmı ise ticari amaçlarla sakladığı, hatta bir kısmını fırıncılara sattığı "anbar mevcudu"dur. Önceki ve o seneye ait bir kısmını da, ayaklanma esnasında yanında bulunan adamları için harcadığını tahmin edebiliriz. Tarım ürünlerinin tamamına yakını Ünye'de bulunmaktadır. Listede yer alan çeltükün beheri, diğer ürünlerden çok daha fazladır.³⁰

Elde Bulunan Nakit Değerler

Hazırlanan muhalefat listesinde, çok önemli miktarda nakit para kaydı bulunmaktadır. Defterde "*maktul-ı merkumun derunda dörder adet sanduk derumunda zuhur eden nakdi kuruş 48,893*" şeklinde kayıt vardır. Tayyar Bey'in ilk takdim ettiği defterde 30,000 kuruş değerinde nakit para tespit edilmişken, daha sonra bu değer 48,893 kuruşa çıkmıştır. Değişken değerlerden, nakit paranın bir kısmının tespit edilememiş olabileceğini tahmin edebiliriz. Mal varlığının % 29'unu nakit para olarak tutmuştur. Bu büyük para miktarı ancak, ayanın yaptığı ticaret işleriyle açıklanabilir. Mağazalar ve gemileri göz önünde bulundurulduğunda, Ünye Ayanı Genç Ağa'nın her an elde hazır bulunacak nakit paraya ihtiyacı olması gayet normaldir. Nakit paranın bir kısmını da yanında bulunan askerlerine yağma ettirmiştir.

Ayanın bir kısım nakit parası olduğu gibi, her an paraya çevrilmesi mümkün ve ihtiyat ve gösteriş amacıyla elde tutulan, bir miktar gümüşü de vardır.

2,025 kuruş değerinde bir sim gümüş parça, özel eşyaları arasında ele geçirilmiş ve hemen Darphane-i Amire'ye teslim edilmiştir. Büyük gemilere sahip, uluslar arası ticaret yapan bir ayanın bu kadar az nakit para ve

²⁹ Zor okunabilen bu ürün kaydı muhalefat listesinde çok bulunmaktadır.

³⁰ BOA, D. BŞM. MHF, 13077. Ayanın Akraz kazası muhalefatında geçen "pirinç dengi" kaydından pirinç ekim-dikimi ile uğraştığı anlaşılmaktadır. Pirinç satın almayı, kendisi yetiştirmektedir. Akraz ve Ünye'de bulunan mahsulleri dışında, tarım ürünlerinin bir kısmı kalesinde ele geçirilmiştir.

gümüşe sahip olması, ancak görevliler işe el koymadan değerli maddelerin kaçırılma ve saklanmasıyla açıklanabilir. Nakit değerlerden yola çıkarak, şöyle bir yargıya varabiliriz: Ünye ayanı İmparatorluğun sahil kazasında olmasından da yaralanarak, ticarete dayanan bir ortamda siyasi gayeler taşıyarak yaşamıştır. Etrafiyla olan ilişkileri de daha ziyade ticari faaliyetler şeklinde olmuştur.

Ev Eşyası

Toplam tereke miktarı içindeki ev eşyası % 5 kadardır. Ev eşyası grubunda önemli miktarda malzeme bulunmasına rağmen, bunların kuruş cinsinden değeri, kullanılmış ve yıpranmış olduklarından dolayı çok değerli görünmemektedir. Zile'de büyük ihtimalle isyan sırasında yanına aldığı az miktarda şahsi eşyalar ele geçirilmiştir. Kullanılan eşyalar sosyal ve kültürel açıdan önemli olduğundan ve ayanımızın günlük yaşantısını ortaya çıkaracağından, ev eşyası grubunun da incelenmesinde yarar vardır. Ev eşyası genel olarak şu alt gruplardan oluşur:

GRUPLAR	Zile	Ünye	Toplam (krş.)
Yatak, yorgan, yasdık, minder ve kılıfları	-	154	154
Mutfak eşyası	-	108	108
Çeşitli kumaşlar ve giysiler	135	1291,5	1526,5
Kilim, halı	-	33	33
Diğer şahsi eşyalar	325	55	380

2201,5 kuruş değerindeki toplam ev eşyasının büyük kısmının Ünye'deki kayıtlarda yer alması, onun esas ikametgahının da burası olduğunu destekler mahiyette bilgiler vermektedir. 1291,5 kuruş ile kumaşlar ve giysiler birinci sırada yer alırken, kumaşların en değerli kısımlarını top kumaşlar ve kürkler oluşturmaktadır. İkinci sırada 380 kuruş ile simli saat gibi değerli eşyaların bulunduğu şahsi eşyalar, üçüncü sırada 154 kuruş ile yatak, yorgan ve kılıfları yer almaktadır. Silahlar içinde Avrupa yapımı malzemeler olmasına rağmen, ev eşyaları grubunda, herhangi bir yabancı eşyaya rastlanmamıştır. Top kumaşlar, Halep alacası, Şam ve Halep çiçeklisi gibi isimlerinden de anlaşılacağı üzere doğu kökenli kumaşlardır. Ev eşyası içinde, Türk ev yaşantısında yastık ve minderlerin yerini ve önemini gösterir derecede malzeme yer almıştır. Ayanın topraklarının yer aldığı Akçay, Terme ve Çarşamba'da herhangi bir ev

eşyası yoktur. Buna karşılık, Ünye'deki muhallefat kaydında irili ufaklı 87 yastık, 50 döşek, 13 yorgan, 15 minder ve 24 makatın yer aldığı görülür. Toplam 15 kilime ortalama 3-4 kuruştan değer biçilmiştir. Yine diğer bir alt grubu oluşturan mutfak eşyası ise, geleneksel Türk mutfağında bulunan araç-gereçlerden oluşur.

Kısaca, kuruş açısından değerlendirildiğinde, ayanın ev eşyasına fazla para bağlamadığı görülür. Ancak, toplumsal açıdan değerlendirildiğinde, ayanın toplumda önemli bir mevki işgal ettiği anlaşılmaktadır.

Silahlar

Silahlar, toplam tereke grubunun % 10'unu oluşturur. Silahların çoğunluğu Ünye'de olmasına rağmen, Zile ve Erbaa'da da bir kısım silahlara rastlanmıştır. Erbaa ve Zile'de bulunan silahlar, büyük ihtimalle ayaklanma sırasında Genç Ağa'nın yanına aldığı savaş araçları olmalıdır. Bunun yanında, normal muhallefat kayıtları içinde, her an paraya çevrilebilecek şekilde, değerli silahlar da vardır. Bu süslemeli ve simli silahlar, kayıtlar içinde en değerli eşyaların başında gelmektedir. Bu durumun iki anlamı olabilir: Ya toplumda yer edinmek ve yeri geldiği zaman paraya çevirmek amacıyla edinilmiştir. Ya da Ünye ayanının çok aşırı silah merakı bulunmaktadır. Çoğu silahlar, Osmanlının bu devrinde, daha da fazla değer ifade eden gümüş süslemelidir. Hançer, bıçak, kılıç, tüfek, gaddare, barut ve kurşun ele geçirilen başlıca silahlardır. Bu silahlar arasında Trabzon, Mısır, Ünye ve Taşlıca yapımı yerli silahlar olduğu gibi genellikle İngiliz yapımı silahlar da vardır. Muhallefat kaydı incelendiğinde, 4 İngiliz tabanca ve tüfeği, 137 yerli malı tüfek, 18 gaddare, bıçak ve kılıcın yer aldığı görülür.

Silahlar kısmı daha dikkatli incelendiğinde, silahların çokluğu ayanın isyan halinde olduğunu açıkça gösterecektir. Ayan isyan hareketi esnasında silaha çok harcama yapmıştır. Sadece 34 tane tüfek İslimye yapımıdır. İdam edilen Genç Ağa'nın cephanesi de çok miktardadır. Barut 5,827 kuruş değerinde 149 kile, kurşun 6,355 kuruş değerinde 127 kile, tüfenktaşı 250 kuruş değerinde 10,000 adet ve döğülmüş kurşun 3,520 kuruş değerinde 22 kile gelmektedir. Ayanın isyan etmek için iyice hazırlandığı, bütün bu kayıtlardan açıkça anlaşılır.

Gemiler

Gemiler kaydı, ayanın incelenecek en önemli muhallefat kayıtlarından birini oluşturur. Değerini bilemediğimizden gemiler konusunda cins ve işleteni bakımından şöylece bir tablo düzenleyebiliriz:

TÜR	SAYI	İŞLETEN (SÜVAR OLAN)	BÜYÜK-LÜK	MİKTARI	YERİ
Gemi	2	Sinlioğlu ve Kurd zımmi	3 direkli	Tekinde 3 rub'u	İstanbul Anapa
Gemi	1	Çürüksuoğlu zımmi		nısf hissesi	Mısır
Gemi	1	Çürüksuoğlu(?) zımmi		rubu	Ünye
Gemi	1	Kodikoğlu zımmi		rubu	Ünye
Gemi	1	Yanı zımmi		nısf	Kırım
Gemi	1	Harolmiyozoğlu zımmi		nısf	İstanbul
Kancabaş	1	kendisi			Ünye
Sandal	1	kendisi			Ünye

“Maktul-ı merkumun sefayinleri” listesinde “işbu sefayinlerin bahaları bu tarafta malum olamayıp der aliyyeye makbuzdan kaydı ihrac ile malum olur.” kaydı bulunmaktadır. Bu cümleden anlaşılacağı üzere gemilere Ünye’de herhangi bir bilirkişi değer biçmemektedir. Listedeki gemilerin fiyatlandırılması için İstanbul’a gönderilmesine karar verilmiştir. Genç Ağa’nın gemilerdeki hisselerinin, içindeki mallara mı, yoksa gemilere mi ortak olduğu kesin değilse de, gemi kayıtlarının yanına düşülen birçok şerh de “sefine-i mezburun nısf hissesi” “iş bu sefayinlerin bahaları” gibi beyanlardan anlaşıldığı kadarıyla, gemilerin kendisine ortak olduğu kanaati ağır basmaktadır.

Gemilerden ayanın ticari bağlantıları hakkında da bazı ipuçları elde edilebilmektedir. Ortak olduğu zımmi gemiciler İstanbul, Mısır ve Anapa ile ticari bağlantılar içindedirler. Ayanın Ünye’de bulunan sekiz gözlü mağazası düşünüldüğünde, elde ettiği ticari malları burada değerlendirdiği rahatlıkla söylenebilir. Genç Ağa’nın ortaklıklarının tamamı gayrimüslimlerle; özellikle de isimden çıkarıldığı kadarıyla Rum denizcilerle olmuştur. Zimmiler hem gemilere ortak, hem de gemilerin kaptanlarıdır. Ünye ayanı, hiçbir gemiye tamamen sahip değildir. Gayrimüslim denizcilerin nısf (yarı) yada rub’u (4/1) hissesine ortak olmayı tercih etmiştir. Genç Ağa’nın bunu bir ticari yatırım olarak gördüğü ve parasının bir kısmını bu şekilde değerlendirdiğini kabul edebiliriz. Rum denizcilerin gemicilik alanındaki hakimiyetleri buradan daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

Genç Ağa’nın muhallefat kayıtları toplamına gemilerin toplam değerleri katılmamıştır. Gemilerin fiyatları da katıldığında, muhallefat mik-

tarının biraz daha yükseleceği çok açıktır. Ancak, gemilere fiyatlandırma yapabilmek için aynı döneme ait gemi fiyatlarını bilmemiz gerekir. 1,800'lere ait gemi değerleri konusunda bir kayıt tespiti mümkün olamamıştır. Bunun için, bu konuda tahminde bulunmak zordur. Listedeki ilk geminin üç direkli olarak kaydedilmesi bir değerlendirme yapmamız için kolaylık sağlamaktadır. Büyük ihtimalle diğer gemi olarak kaydedilenler de üç direklidir. Aynı zamanda, Ünye'de fiyatlandırılmayıp, İstanbul'a gönderilmeleri de, çok değerli oldukları izlenimini vermektedir. 1161 yılında tutulmuş olan bir muhalefat kaydında Kırım'a sefer yapan geminin değeri ortalama 6000-7000 kuruş olarak verilmektedir.³¹ Tabii ki, yukarıda fiyatını verdiğimiz gemi aynı yıllara ait bir gemi olmadığından, ortalama bir değer tespiti açısından fikir verebilir. Sefine (gemi) olarak kaydedilen 7 gemi, 1 kancabaş³² ve 1 sandal bulunmaktadır Herhangi bir şerhin olmamasından kancabaş ve sandalın bütünüyle ayarın kendisine ait olduğunu söyleyebiliriz.

Bütün bu kayıtlara dayanarak, Genç Ağa'nın geniş bir coğrafyada gayrimüslim denizcilerle kurduğu ortaklıklar yoluyla ticari faaliyetlerde bulunduğunu ve elde ettiği malları Ünye'deki mağazasında değerlendirdiğini söyleyebiliriz.

Sonuç

Genç Ağa'nın serveti, gemileri hariç 125,000-150,000 sınırındadır. Aşağı yukarı aynı zamanda ve aynı coğrafi bölgede nüfuz kurmuş Caniklizadeler, Tuzcuzadeler ve Hazine darzadeler gibi dönemin çok zengin ayan ailelerinin yanında Ünye ayanının çok büyük değer ifade etmez. S. Faroqhi'nin üzerinde durduğu, Batı Anadolu ayanından Müridoğlu'nun servetinden de çok düşük görünmektedir.³³ Öte yandan, 1808'de toplam 20,000 kuruşluk bir servet bırakarak ölen, aşağı yukarı aynı dönemde yaşayan Havza ve Vezirköprü ayanı Kör İsmail oğlu Hüseyin'e kıyasla, durumu çok daha iyidir.³⁴ Havza ve Köprü ayanı siyasette aktif

³¹ BOA, Trabzon Ahkam Defteri, c.1, s.30, h.1; Daha geniş bilgi için bkz. İdris Bostan, *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVIII. yüzyılda Tersane-i Amire*, Ankara 1992, s.95.

³² Kancaya benzediği için bu adı alan kancabaş, nehirlere girebilen ve hafif sayılabilen gemilerdir. XVIII. yüzyılın başlarında sığ yerlerde ve deniz kenarlarında zahire, mühimmat ve cephaneye taşımak için kullanılıyordu. Sandal ise gemide bulunan ve 7-12 arasında kürekleri olan kayıktır. Daha geniş bilgi için bkz. İdris Bostan, a.g.e., s.90-91.

³³ Ed. Çağlar Keyder, Faruk Tabak, a.g.e., s.98. S. Faroqhi, Müridoğlu'nun toplam muhalefatını 691 529 kuruş olarak hesaplamıştır.

³⁴ M. Cezar, a.g.e., s.44.

olmamasına rağmen, Ünye ayanı siyasetin içinde yer edinmeye çalışmıştır. Siyasi amaçlarını gerçekleştirmek konusunda sınırlı derecede başarılı da olmuştur. Ünye ayanı, servetini, ticari faaliyetler, iltizam ve tarımsal yatırımlarla elde etmiştir. Kendisi hem zenginliğini, hem siyasi rolünü artırmaya uğraşmış, zaten bu yüzden yanlış bir siyasi adım sonucu idam edilmiştir.

Merkezi yönetimin taşrada hakimiyetini sürdürmesini sağlayan müsadere³⁵ sistemi, diğer ayanlarda olduğu gibi Ünye ayanını da bertaraf etmeyi sağlamıştır. Ünye ayanının mallarının müsaderesinden sonra, ayanın ait malların satımı yapılmıştır. Bu tarihlerde müsadere edilen mallar ilk önce ayanın sülalesine (oğullarına) teklif ediliyor, eğer talibi olurlarsa kendilerine birinci öncelikli olarak satılıyordu. Genç Ağa'nın muhalefat listesindeki malları "*canib-i miriden zabt olunan malum-ul miktar bedel mukabelesinde terk olunan muhalefat*" cümlesinden de anlaşılacağı üzere, sülalesine terk olunmuştur.³⁶ Bu yolla, genellikle ayanların mallarının satımında karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılmak istenmiştir. Bu yöntemle, ayanlar mallarını bir nebze sülalelerine bırakmanın yolunu bulmuşlardır. Servet aynı sülaleye kalmasına rağmen, Genç Ağa'nın soyundan siyasi faaliyetlerde bulunan bir kişiye rastlayamıyoruz. Sülalesi bundan sonra Ünye'de zengin ve siyasi açıdan mütevazı bir hayata devam etmiş olmalıdır.

³⁵ Müsadere konusunda daha geniş bilgi için bkz. Ed. Çağlar Keyder, Faruk Tabak, a.g.e., s.98-99; M. Cezar, a.g.e., s.44-50.

³⁶ BOA, Cevdet Maliye, nr.11841.